

Photo brut

Van de marge naar het centrum

Sinds de jaren zeventig is art brut van de rand van de samenleving naar de mainstream opgeschoven. Maar nog voordat deze onconventionele kunst, gemaakt door mensen zonder kunstopleiding, een vast begrip werd, dook alweer een nieuwe variant op: photo brut. Bruno Decharme, een pionierende verzamelaar die als eerste voet aan grond kreeg in dit nieuwe verzamelgebied, toont ons tijdens PHOTO | BRUT BXL in de CENTRALE en de Botanique waar het om gaat.

TEKST: CELINE DE GEEST

Elke Tangeten, zonder titel, 2020, Borduurwerk met kralen op digitale print (persoonlijk archief van de kunstenaar), 18,5 x 13 cm. © De kunstenaar.

De term art brut, oftewel outsider art, werd bedacht door de Franse kunstenaar Jean Dubuffet. Al sinds 1945 verzamelde hij kunstwerken gemaakt door 'niet-kunstenaars', wier spontane manier van vormgeven hem inspireerde. Soms waren het psychiatrische patiënten, gevangenen of kinderen, altijd betrof het autodidacten. Outsider-kunstenaars houden zich niet aan regels of trends, en succes binnen de kunstwereld is zeker niet hun doel. In 1976 doneerde Dubuffet zijn verzameling aan de Zwitserse stad Lausanne. Past de 'outsiderfotografie' ook binnen het door hem afgebakende verzamelgebied? We vroegen het aan Bruno Decharme, een Franse verzamelaar en medeorganisator van het multidisciplinaire tentoonstellings- en evenementenproject *PHOTO | BRUT BXL*.

"Ten eerste is het belangrijk te weten dat er in de bestaande art brut-collecties vrijwel geen aandacht besteed wordt aan fotografie", benadrukt Decharme. "Dubuffet had totaal geen interesse in fotografie. Hij vond dat er voor die kunst toch een bepaalde mate van techniek nodig was, iets wat bij art brut uitgesloten is. Ik ben het daar totaal niet mee eens. Tot de outsiderfotografie rekenen we bijvoorbeeld ook collages, manipulaties van gevonden beelden. Die kunstenaars vervormen de werkelijkheid en maken zo een volstrekt origineel werk. Die interpretatie van de realiteit is eigen aan alle outsiderkunstenaars. Om foto's te maken met de digitale camera's van vandaag hoeft je bovendien enkel maar op een knopje te drukken, erg technisch is dat niet."

BRUT BRUXELLES

Bruno Decharme begon met verzamelen in de jaren zeventig, geïnspireerd door de verzameling van Dubuffet die net openbaar gemaakt was in Lausanne. "Ik raakte gepassioneerd door die kunstvorm: ik vond er een ongelooflijke creativiteit in terug en een onverwachte kijk op de wereld", vertelt hij over zijn start. In 1999 richtte Decharme de stichting ABCD op: Art Brut Connaissance and Diffusion. Hij vertrouwde aan de stichting de zorg voor de collectie toe. Om art brut bekend te maken bij een breed publiek, zowel in Frankrijk als in het buitenland, organiseert ABCD evenementen en tentoonstellingen, publiceren ze boeken en andere redactionele ondersteuning en produceren ze films. Ondertussen is de verzameling gegroeid tot 6.000 werken van 420 kunstenaars, van de 19e eeuw tot vandaag. Tijdens *PHOTO | BRUT BXL* worden in de CENTRALE een 200-tal foto's uit die collectie voorgesteld. "Ik heb nooit een onderscheid gemaakt wat betreft het medium van de art brut die ik kocht", zegt Decharme. "Maar tijdens het ordenen van de collectie viel het me op dat deze veel foto's bevat, zonder dat ik me echt bewust met die categorie had beziggehouden. Ik liet ze zien aan Sam Stourdzé, de toenmalige directeur van het fotofestival Les Rencontres de la photographie d'Arles. Hij vond die kunst geweldig en wou er meteen een tentoonstelling over maken. Die tentoonstelling, in 2019, was een groot succes. Een jaar later was de expositie te zien in het American Folk Art Museum in New York. We kregen veel reacties en ik kreeg de kans om een aantal werken van hoog niveau te kopen."

Della Wells, *Miss May's Tea Day*, 2021, collage van tijdschrift-foto's, diverse papiersoorten op papier, 50,8 x 61 cm. © De kunstenaar.

Anoniem, zonder titel, ca. 1900, serie van 6 erotische ansichtkaarten, verrijkt met potloodtekeningen op de achterkant, 14 x 9,2 cm. © De kunstenaar.

Outsiderkunstenaars houden zich niet aan regels of trends. Succes hebben binnen de kunstwereld is zeker niet hun doel.

Het zijn die ontdekkingen die in de Botanique te zien zullen zijn, terwijl de originele expositie naar de CENTRALE komt.

KWALITEITSKUNST

Wie zelf outsiderfotografie wil verzamelen moet er een goed oog voor hebben, volgens Decharme. Aan grote namen heb je niet veel, er zijn geen Basquiats of Kusama's. Het betreft nog steeds voor de meerderheid mensen die in de marge van de samenleving leven, soms in een instelling. Zelfs al worden ze bekend en deels professioneel, die marginaliteit overstijgen ze zelden. Vaak zijn de kunstenaars anoniem: het was immers niet hun bedoeling om hun werk te verkopen. Het is kunst die je nu nog op rommelmarkten terugvindt, maar langzamerhand beginnen ook galeries outsiderfotografie te verkopen, want er is steeds meer interesse voor. De prijzen zijn nu nog zeer interessant, maar de kans is groot dat ze dezelfde richting uitgaan als die van andere art brut, waar de laatste jaren voor topwerken hoge bedragen betaald worden.

Decharme zelf koopt een beetje overal, op markten maar ook op veilingen bijvoor-

beeld. "Waar ik vooral van hou zijn de herinterpretaties van foto's uit magazines, kranten of zelfs gewoon uit de vuilnisbak", vertelt hij. "Soms voegt de kunstenaar bijvoorbeeld elementen toe die op zich niets met de foto te maken hebben. Iemand die dat soort werk maakt is bijvoorbeeld de Belgische Elke Tangeten. Ze borduurt familiefoto's met kralen, veren en andere snuisterijen. Een andere, anonieme kunstenaar heeft op de achterzijde van licht erotische ansichtkaarten uit de jaren twintig van vorige eeuw getekend. Hij tekende de dames die op de voorzijde poseren na, maar dan in een volledig unieke stijl. De fotografie op zo'n ansichtkaart dient als een soort spiegel voor zijn eigen werk."

BEZOEKEN

PHOTO | BRUT BXL

CENTRALE en Botanique
Brussel
www.centrale.brussels
www.botanique.be
24-11 t/m 19-03